

ȘTEFAN BEZDECHI ȘI STUDIILE CLASICE ÎN PRIMUL DECENIU ROMÂNESC AL UNIVERSITĂȚII DIN CLUJ

Marina CRISTEA

Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca
marina.baumgarten@ubbcluj.ro
<https://orcid.org/0009-0003-8334-4713>

Ștefan Bezdechi and Classical Studies in the University of Cluj's First Romanian Decade

The first half of the twentieth century was crucial for the formation of modern Romanian education and culture, including in the field of classical studies. The year 1919 was one of transformation, marked by the reorganization of the former Hungarian Royal University “Francisc Iosef” as a Romanian university, where the study of the ancient Greek and Latin languages, literatures, and cultures was considered essential not only to the advancement of Romanian education in Transylvania but also to the identity of the newly united nation, integral to its social and cultural progress. Together with his professors and colleagues, Ștefan Bezdechi contributed through his teaching and philological work to inspiring students and training authentic classicists, in order to promote excellence in Romanian literary culture. His intellectual curiosity encompassed all periods and genres of ancient Greek literature, Byzantine hagiographic literature, and—no less—Neo-Greek lyric poetry from the nineteenth century to the early twentieth century. The themes he approached are arborescent in conception: the philological and historiographic threads are braided with philosophical, ethical, and aesthetic issues, all intertwined within a historical and social perspective that approximates the life and thought of a world that, although it reaches us only through its literary documents, endures in posterity.

KEYWORDS:

classical education in Romania; classical studies; 20th century; Vasile Pârvan; Vasile Bogrea; Ștefan Bezdechi; University of Cluj.

Anul 1919 a fost anul transformării și reorganizării fostei Universități Regale Maghiare „Francisc Iosef” ca instituție de învățământ superior românească, Universitatea Daciei Superioare, devenită în 1927-1928 Universitatea Regele Ferdinand I (Crăciun, 1930-1933, p. 9, 13, *Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929*, 1929, p. 5). În noul cadru, studiul limbii, literaturii și culturii grecești și latine a fost considerat definitoriu nu numai pentru emanciparea culturii române din Transilvania, ci și pentru identitatea României întregite – act necesar, prin urmare, bunului mers și propășirii ei la nivel uman și social.

Activitatea didactică și publicațiile¹ lui Ștefan Bezdechi se circumscriu Țelurilor trase de Vasile Pârvan cu ocazia inaugurării Universității din Cluj, a treia universitate

¹ Pentru contribuția filologică și publicistică a lui Ștefan Bezdechi până în 1930, în ordine cronologică, vezi Crăciun, 1930-

românească, după cea ieșeană și cea de la București: nu numai formarea pe criterii științifice a unei excelente culturi literare, ci și „formarea de caractere” și „promovarea literelor, artelor și științelor prin activitate originală” (Pârvan, 1928, p. 10).

Unul dintre studenții eminenți ai istoricului Vasile Pârvan², Ștefan Bezdechi (1888-1958) este recomandat pentru o specializare în Filologie clasică la Universitatea Humboldt din Berlin (1915-1916), în 1919 fiind numit agregat stagiar la catedra de Filologie clasică I (limba greacă) a noii universități românești de la Cluj. În anul următor și-a susținut doctoratul la Universitatea din București, cu o teză despre mult disputata chestiune a autenticității *Filipicei* a IV-a, cu titlul *De Demosthenis in Philippum Oratoris quarta*. Din 1922, este profesor agregat, decorat cu „Medalia iubilară”³, iar, între 1923 și 1924, membru al Școlii Române de la Roma. În 1926 devine profesor titular de limba greacă. Distins cu „Răspłata muncii pentru învățământ clasa I” (1930) pentru primul deceniu de activitate didactică (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I 1929-1930*, 1930, p. 22), decan al Facultății de Litere în anul 1931-1932 și director al Institutului de Studii Clasice filiala Cluj (1931-1934)⁴, membru în comitetul de lectură al Teatrului Național din Cluj din 1931, prodecan între anii 1932 și 1939 (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj-Sibiu*, 1940, p. 206 și 208) și Cavaler al Ordinului „Coroana României” (1936), Ștefan Bezdechi a activat în catedra de Filologie clasică clujeană până în anul 1951, anul desființării acesteia (Ardevan, 1978-1980, p. 1158 și 1161; Zăciu et alii, 1995, p. 272-275)⁵.

Catedra de Filologie clasică I (limba greacă) se număra, la începutul anului universitar 1919-1920, printre cele douăzeci și nouă de catedre ale Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Cluj, alături de catedra de Filologie clasică II (limba latină), condusă de Vasile Bogrea, și cea de Bizantinologie, condusă de Nicolae Bănescu⁶, ambii membri

1933, p. 354-357. Cf. bibliografia cvasicompletă clasificată după conținut și ordonată cronologic în Indrieș 2009, p. 203-214. În cazul autorului de față, secțiunea dedicată activității științifice anuale a cadrelor didactice din anurile universității clujene rămâne totuși cel mai cuprinzător repertoriu bibliografic pentru perioadele care ne interesează, 1919-1942, respectiv 1948-1951. Pentru prezentarea scrierilor sale, vezi studiul monografic semnat de V. Hicea-Mocanu în Bezdechi, 2001, p. 5-26.

² Alături de colegii săi academicieni N. Iorga și D. Gusti, V. Pârvan a făcut parte din comisia însărcinată cu constituirea Facultății de Litere și Filosofie a noii universități românești de la Cluj (*Anuarul Universității din Cluj 1919-1920*, 1921, p. 5-7), fiind cel care a inaugurat de altfel Universitatea din Cluj, ținând „primul curs oficial” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930*, 1930, p. 19 și 26), și care a oferit în primul semestru 1919-1920 cursurile de Istorie antică și Istoria artelor, desfășurate în două module a câte cinci ore săptămânal, acoperind materia întregului an universitar (*Anuarul Universității din Cluj 1919-1920*, 1921, p. 8-9). La plecarea sa, și-a donat onorariul, constituit în Fondul „Vasile Pârvan” al Facultății de Litere, destinat acordării unui premiu anual „pentru lucrări din domeniul istoriei și arheologiei antice și al istoriei românești” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930*, 1930, p. 19).

³ *Anuarul Universității din Cluj 1922-1923*, 1924, p. 115 este primul anuar care menționează „Medalia iubilară” acordată lui Bezdechi, care continuă să fie consemnată în următoarele până în 1927: *Anuarul Universității din Cluj 1923-1924*, 1925, p. 127, *Anuarul Universității din Cluj 1924-1925*, 1926, p. 99 și *Anuarul Universității din Cluj 1925/1926 și 1926/1927*, 1928, p. 144. Dat fiind că Medalia iubilară „Carol I” era o distincție onorifică acordată cu ocazia jubileului de la 10 mai 1906, data instituirii ei, o singură dată și pe viață, conchidem că i-a fost acordată la 10 mai 1923, cu seria C’ : „funcționar civil de orice rang și categorie în activitate, aflat cu serviciul în județe” (Ivăncănu et alii, 1927, art. 5 și 6, p. 76).

⁴ În 1919, Vasile Pârvan demarase organizarea Institutului de antichități clasice din Cluj (*Anuarul Universității din Cluj 1919-1920*, 1921, p. 32), viitorul Institut de Studii Clasice organizat definitiv în 1928-1929, care cuprinde Catedrele și Seminarele de Limba și Literatura Elină, Limba și Literatura Latină, Istorie antică și Arheologie, condus de un director ales pe trei ani (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929*, 1929, p. 9 și *Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930*, 1930, p. 180 și 185, n. 1). Cf. *Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1931-1932*, 1932, p. 206.

⁵ Catedra de Filologie clasică avea să fie reînființată în anul 1990 în cadrul aceleiași Facultăți de Litere a Universității „Babeș-Bolyai”. Aceasta avea de altfel o tradiție care începea în 1872, numărându-se printre cele douăzeci și una de catedre ale Facultății de Filosofie, Litere și Istorie ale celei de a treia instituții universitare a Clujului, reorganizată în 1919 ca universitate românească (Ghibu, 1929, p. 6, 29, 32; Ghitta, 2012, p. 73, 77, 103).

⁶ Pentru V. Bogrea (1881-1926), vezi biobibliografia semnată de Naghiu, 1937 și prezentarea universului său intelectual în Teodorescu, 1976, 187-195. Profesorul N. Bănescu (1878-1971) a predat la facultatea clujeană până la 1 decembrie

corespondenți ai Academiei Române începând cu același an (Ghibu, 1929, p. 38; cf. Ghibu, 1929, p. 54; *Anuarul Universității din Cluj*, 1921, p. 14).

Tematica și conținutul programelor de studiu ale celor două catedre de Filologie clasică, alături de Bizantinologie, consemnate în *Anuarele Universității din Cluj* începând cu anul 1919, sunt nu numai îmbogățite de la an la an, ci și înnoite, semn al dinamicii și amplorii preocupărilor intelectuale ale membrilor acestora. Redăm în cele ce urmează ofertele de curs, proseminar și seminar de care au beneficiat primele generații de licențiați.

Potrivit *Anuarului Universității din Cluj 1919-1920*, în complementaritate cu Filologia clasică I (latină)⁷, programa de studiu a catedrei Filologie II (elină) prevedea următoarele cursuri susținute de agregatul stagiar Ștefan Bezdechi pe parcursul:

„Sem. I. *Istoria literaturii grecești în secolul V*. 1 oră. *Aristotel, Arta poetică*, 2 ore. Proseminar: *Gramatica greacă* 2 ore, *Lecturi din Xenofon* (Xenofon – n.n.) 2 ore. - Sem. II: *Alceste* (Euripide) 1 oră, *Broaștele* (Aristophanes) 1 oră, *Teatrul lui Euripide* 1 oră. Proseminar: *Sintaxă greacă* 2 ore.” (*Anuarul Universității din Cluj 1919-1920*, 1921, p. 28)

Continuitatea în studiul limbii, literaturii, istoriei grecești și, în general, al punctelor de contact ale culturii de limbă greacă cu cea română este promovată prin instituirea în același an 1919, în cadrul Filologiei streine, a catedrei de Bizantinologie, coordonată de profesorul titular Nicolae Bănescu, director al seminarului omonim, cu următoarea ofertă didactică:

„Sem. I. *Introducere în Gramatica limbei neo-grecești, urmată de traduceri și explicări de texte*. 3 ore. Seminar: *Exerciții de interpretare, cu privire asupra formelor medievale, comunicări și referate asupra lucrărilor științifice recente*. 2 ore. — Sem. II. *Limba greacă modernă* 1 oră. Seminar: *Interpretare de texte medievale grecești, recensia lucrărilor de specialitate nou apărute*, 1 oră.” (*Anuarul Universității din Cluj 1919-1920*, 1921, p. 30)

Potrivit *Anuarului Universității din Cluj 1921-1922*⁸, an în care catedra de Filologie clasică a înregistrat un licențiat (*Anuarul Universității din Cluj 1921-1922*, 1923, p. 16, 213), programa pentru anul II de studiu era alcătuită astfel:

„Limba și literatura greacă / Istoriografia greacă: 1. Curs de literatură: *Istoricii greci până la Polybiu*. 2. Seminar: *Evoluția concepției despre istorie de la Herodot până la Polybiu - cu lecturi din Frag. Hist. Graec.* 3. Interpretare din Herodot și Tucidide; *Filozofia greacă*. 1. Curs de literatură: *Expunerea succintă a principalelor sintese de filozofie greacă până la Aristotel*. 2. Seminar: *Studiul izvoarelor filozofiei lui Socrate*. 3. Interpretare din Platon (*Symposion*) și Aristotel (*Etica Nicomahică*, Cartea I și II)”. (*Anuarul Universității din Cluj 1921-1922*, 1923, p. 32)

Anuarul Universității din Cluj 1922-1923 consemna „cursurile conferințele, lucrările practice de laborator și seminar”, pe care le redăm corelate cu oferta didactică a Catedrei de Bizantinologie din același an 1922-1923, care completează imaginea curriculară

1938, când a fost transferat la Facultatea de Litere din București, ca urmare a legii raționalizării (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I din Cluj 1938-1939*, 1940, p. 36 și 207-208). Pentru referințe biobibliografice complete, vezi Nicolae Bănescu (1878-1971), 2010. Pentru legea raționalizării învățământului superior românesc, din noiembrie 1938, vezi, de pildă, Sdrobiș, 2018, p. 96-98.

⁷ Profesorul agregat Vasile Bogrea a ținut în primul semestru al anului 1919-1920 cursurile: *Introducere în Filologia clasică* (3 ore), *Figuri reprezentative din literatura antică* (2 ore), proseminarul *Horatii epistula ad Pisones* (2 ore), iar, în cel de al doilea semestru: *Cultura greco-romană* (2 ore), *Interpretări din lirica antică* (1 oră) și seminarul *Metrica greco-latină* (2 ore) (*Anuarul Universității din Cluj 1919-1920*, 1921, p. 28).

⁸ *Anuarul* nu a fost editat pentru anul 1920-1921.

de ansamblu: studiul textelor de vârstă elenistică fiind continuat de cele de limbă greacă bizantină, într-o viziune diacronică și totodată integratoare. Astfel, pentru primul semestru:

„Istoria. Istoria imperiului bizantin, Profesor tit. Nicolae Bănescu, 2 ore.
Proseminar (pentru începători): Texte elenistice și bizantine, acelaș profesor, 2 ore.
Seminar: Poeme medievale grecești, acelaș profesor, 1 oră.” (*Anuarul Universității din Cluj 1922-1923, 1924, p. 118*)

„Filologia. Introducere în filologia clasică, prof. agr. Vasile Bogrea, 2 ore.
Din literatura științifică greco-romană, acelaș profesor, 1 oră.
Seminar: Plinius, *Naturalis Historia* (interpretare), acelaș prof, 2 ore.
Lecturi și interpretare din Homer, prof. agr. stagiar Ștefan Bezdechi, 1 oră.
Interpretare din „Argonauticele” lui Apollonius din Rhodos, acelaș profesor, 1 oră.
Epopeea greacă, curs de literatură, acelaș profesor, 1 oră.
Seminar: Limba epopeelor homerice, acelaș profesor, 1 oră.
(...) Geografia lingvistică, prof. agr. Vasile Bogrea, 2 ore.
Sinonimica, acelaș profesor, 1 oră.” (*Anuarul Universității din Cluj 1922-1923, 1924, p. 118-119*)

Pentru semestrul al II-lea:

„Istoria. Istoria imperiului bizantin, profesor titular, Nicolae Bănescu, 2 ore.
Curs elementar de limba greacă. Proseminar (pentru începători). acelaș profesor, 2 ore.
Texte medievale (interpretare), acelaș profesor, 1 oră.” (*Anuarul Universității din Cluj 1922-1923, 1924, p. 122*)
„Filosofia romană. Profesor titular Vasile Bogrea, 1 oră.
Epica latină, acelaș profesor, 2 ore.
Seminariu: Arhaisme și vulgarisme la scriitorii clasici. Acelaș. profesor, 2 ore.
Principii de lingvistică, acelaș profesor; 2 ore.
Din morfologia indo-europeană: compunerea, acelaș profesor, 1 oră.
Interpretare din lirica greacă. Profesorul agregat stagiar Ștefan Bezdechi, 2 ore.
Lirica greacă (curs de literatură), acelaș profesor, 1 oră.
Lecturi din Papyri grecești (Proseminar), acelaș profesor, 2 ore.” (*Anuarul Universității din Cluj 1922-1923, 1924, p. 122-123*)

Ca licențiat în Filologie clasică în acel an este menționat Constantin Daicoviciu. (*Anuarul Universității din Cluj 1922-1923, 1924, p. 111*)

Anuarul Universității din Cluj 1923-1924 menționează pentru semestrul I, cursurile:

„Nicolae Bănescu, prof. titular: Istoria imperiului bizantin (de la origini până în veacul X.), 2 ore. Considerațiuni asupra culturii bizantine, 1 oră. Proseminar (pentru neștiutorii de grecește), 2 ore.” (*Anuarul Universității din Cluj 1923-1924, 1925, p. 130*)

„Vasile Bogrea, prof. titular: Elemente de gramatică comparată a limbilor clasice, 2 ore. Chipuri de humaniști, 1 oră. Seminar: Analiză de texte latine medievale, 2 ore.” (*Anuarul Universității din Cluj 1923-1924, 1925, p. 130*)

„Ștefan Bezdechi, prof. agregat. Începuturile literaturii creștine în limba greacă (curs de literatură). 1 oră. Lecturi și interpretare din Viețile sfinților și Apologetii creștini. 2 ore. Proseminar cu începătorii în limba greacă. 2 ore.” (*Anuarul Universității din Cluj 1923-1924, 1925, p. 131*)

„Vasile Bogrea, prof. titular, ca suplinitor: Elemente de lingvistică, 2 ore. Problema substratului autohton al limbii române, 1 oră.” (*Anuarul Universității din Cluj 1923-1924, 1925, p. 132*)

Semestrul II era conceput astfel în absența lui Ștefan Bezdechi, bursier în acest interval al Școlii Române de la Roma:

„Nicolae Bănescu, prof. titular. Istoria imperiului bizantin (sub Comneni și Paleologi). 2 ore. Proseminar: Curs elementar de grecește (pentru începători), interpretare de texte. 2 ore. Considerațiuni asupra civilizației bizantine. 1 oră.

Vasile Bogrea, prof. titular: Elemente de gramatică comparată a limbilor clasice (continuare), 2 ore. Soarta scriitorilor antici în decursul veacurilor, 1 oră. Seminar: Analize de traduceri românești din autorii clasici, 2 ore.” (*Anuarul Universității din Cluj 1923-1924*, 1925, p. 133)

„Vasile Bogrea, prof. tit., ca suplinitor. Lingvistica în raport cu etnopsihologia și istoria culturii. 2 ore- Limbi comune și dialecte. 1 oră.” (*Anuarul Universității din Cluj 1923-1924*, 1925, p. 134)

În 1923-1924, rectorul anului a fost Nicolae Bănescu, director totodată al „Seminariului de Bizantinologie”. Acesta constata cunoașterea deficitară a limbii grecești, pe care încerca să o suplinească prin organizarea unui proseminar de greacă și traducerea de texte cu dificultate redusă, postclasice, recomandând includerea acestei limbi în curriculum-ul preuniversitar:

„Lucrări, în acest seminar, nu se mai pot face, încă de câțiva ani. Studenții nu mai știu astăzi aproape nici unul grecește. Toată silința noastră se reduce prin urmare la pregătirea lor în acest domeniu. Cursul de grecește, făcut în proseminariu, a ținut în seamă această necesitate. Cu ajutorul unor ușoare texte din epoca postclasică, s'a căutat să se introducă puținii studenți ce se mai interesează de filologia bizantină în studiul limbii clasice și bizantine. Pentru ca seminariul de bizantinologie, ca și cel de I. elenă, să devină o realitate, va trebui ca elevii să vină din licee cu ori cât de sumare cunoștințe de grecește. Reorganizarea învățământului secundar⁹ va trebui să împlinească o lacună atât de simțită.” (*Anuarul Universității din Cluj 1923-1924*, 1925, p. 137)

În ceea ce privește „Seminariul de Filologie Clasică”, condus de V. Bogrea, acesta consemna: „Discuții privitoare la chestiuni de cultură, literatură și limbă antică, pe baza referatelor studențești” (*Anuarul Universității din Cluj 1923-1924*, 1925, p. 139).

Potrivit *Anuarului Universității din Cluj* pentru anul 1924-1925, cursurile au fost susținute de:

„Nicolae Bănescu, prof. titular: a) Istoriografia și Chronografia bizantină analiza specială a izvoarelor privitoare la l. poporul român. (Curs de primul semestru, Octombrie—Februarie), 2 ore. Proseminar. Curs elementar de greacă bizantină, interpretare de texte ușoare. (Curs pe anul întreg), 2 ore. Paleografie Greacă (cu știutorii de grecește) curs pe tot anul, 1 oră.

Vasile Bogrea, prof. titular: I Literatura latină sub Republică II Civilizații italice, 2 ore. I Latina vulgară (izvoare; istoric; structură, II Onomastică greco-latină, 1 oră. Seminar: I Exerciții de critică verbală, II Chestiuni de filologie clasică) analize, referate, discuții, 2 ore.” (*Anuarul Universității din Cluj 1924-1925*, 1926, p. 105-106)

„Ștefan Bezdechi, prof. agregat: Proza greacă după Hristos (curs de literatură), 1 oră.

⁹ Legea învățământului secundar avea să fie votată câțiva ani mai târziu, în 1928, oferind cadrul legal care permitea continuarea reformei începute în 1924 prin adoptarea legii învățământului primar și primar normal. (Vezi, de pildă, Pavelescu, 2018, p. 5.) La curent cu schimbările legislative, Bezdechi dezbătea chestiunea instrucției publice în articole precum „Reforma învățământului secundar” (*Propilee literare*, an I, nr. 13, 1926, p. 2-3) sau „Latura socială a noului program de învățământ” (*Cele trei Crișuri*, an VII, 1926, p. 131-132). Vezi infra, p. 127.

Lecturi și comentarii din Lucian, Libaniu, Chrysostom etc, 2 ore. Proseminar: Introducere în limba greacă, 2 ore.” (*Anuarul Universității din Cluj 1924-1925*, 1926, p. 107)

La sfârșitul lui 1924, viitorul profesor de latină, Teodor Naum, absolvent al Universității din Iași, devenea doctor în Filologie clasică (*Anuarul Universității din Cluj 1924-1925*, 1926, p. 103).

În anul 1924-1925, activitatea celor două seminare, de bizantinologie și de limba greacă, conduse de N. Bănescu, respectiv Șt. Bezdechi, este descrisă astfel de cei doi directori, care continuă eforturile de familiarizare a studenților cu limba greacă:

„Seminarul de Bizantinologie.

Director: Prof. N. Bănescu.

Interpretare de texte bizantine, cu introducere în limba greacă medievală.

Seminarul de l. greacă.

Director: Prof. Șt. Bezdechi.

În acest an școlar, din pricină că studenții care au frecventat cursurile de l. greacă n'au avut pregătirea necesară pentru a urma un seminar propriu zis, m'am mărginit să fac numai un proseminar pentru „Introducerea în l. greacă”. În prima parte a acestui proseminar — Octombrie, Noembrie, Decembrie — am făcut mici lecturi și exerciții ușoare pentru începători, pentru a familiariza pe studenți cu elementele gramaticii grecești, iar în partea doua (corespunzătoare cu fostul semestru al doilea) m'am ocupat în special de sintaxa greacă, insistând asupra diferitelor chestiuni mai de căpetenie, cari dau studentului puțința de a se orienta într'un text grec. Am insistat în deosebi asupra studiului subjonctivului, asupra propozițiilor condiționale, și a infinitivului scoțând în relief mai ales acele părți cari, ca spirit și construcție, prezintă deosebiri caracteristice între limba greacă și limba noastră. Prin numeroasele exemple, pe cari le-am propus ca material sintactic, am dat studenților posibilitatea să-și dea seama de fizionomia limbii elene, iar traducerea acestor exemple, la cari au colaborat și ei, le-a înlesnit indirect și cunoașterea unui număr cât mai mare de vocabule, pentru ca astfel ei să-și poată însuși o apreciable „copia verborum” lucru indispensabil pentru cine vrea să și apropie limba.” (*Anuarul Universității din Cluj 1924-1925*, 1926, p. 113-114)

Anuarul Universității din Cluj editat pentru anii 1925-1926 și 1926-1927 documentează activitatea celor două seminare de filologie clasică, anume cel de limba și literatura latină, condus de Vasile Bogrea, aflat în ultimul său an de activitate și viață:

„a) Activitatea Seminarului de Filologie Clasică (Latină) în cursul anului școlar 1925-26 a consistat - în ce mă privește - în excerptarea și traducerea unei bune părți din textele clasice (grecești și latinești) referitoare la istoria și geografia noastră. Revăzute și îngrijite, aceste lucrări seminariale nădăduiesc că vor putea fi publicate. Ultima ședință seminarială (25 Maiu c.) a fost ocupată cu lectura și discuția lucrării studentului Anton Valentin, *De Taciti Germania*.

b) 1926-27. Director: Prof. supl. T. Naum. (În locul lui Vasile Bogrea, decedat în ziua de 8 Sept. 1926, la Viena). S'a citit și interpretat din Scrisorile lui Pliniu cel tânăr.” (*Anuarul Universității din Cluj 1925/1926 și 1926/1927*, 1928, p. 160)

și Seminarul de greacă, susținut de Ștefan Bezdechi, care s-a desfășurat după cum urmează:

„a) 1925-26. În cursul anului școlar 1925-26, în Seminarul de limba elenă s'au făcut două lucrări: a) una despre „Drama satirică la greci” prezentată de d. Domășneanu, stud. în ultimul an, și b) „Organizarea materială a teatrului grec” de d. L. Benea, stud. în anul al

III-lea. Cu restul membrilor Seminarului, din pricina insuficienței pregătirii lor, am fost silit să fac un curs de sintaxă greacă, ilustrat prin numeroase exemple culese din lecturile făcute cu puținii studenți ce urmează la acest Seminar.

b) 1926-27. I. Partea didactică. În anul școlar trecut s'a făcut (o oră pe săptămână) un curs asupra elocinței grecești, de a începuturile ei până la Hiperide și Dinarh inclusiv. Paralel s'a interpretat (2 ore săptămânal) Discursul despre Coroană al lui Demostene, discursul „Împotriva lui Kherifen” de Eskine, cât și pasagii mai caracteristice din cei zece oratori primiți în canonul alexandrin.

La Seminar s'au studiat romancierii greci, după ce mai întâi s' a făcut un studiu introductiv asupra originii acestui gen la greci. Membrii Seminarului au făcut trei lucrări: 1. Studiu asupra romanului Aethiopica al lui Heliodor, de d. Domășneanu; 2. Romanul lui Habrocomes și Antia de Xenofon din Efes, de d. L. Benea și 3. Un vechiu romancier, „Ahile Tatiuz”, de dra M. Petreanu.” (*Anuarul Universității din Cluj 1925/1926 și 1926/1927, 1928*, p. 161)

Activitatea Seminarului de Bizantinologie, condus de Nicolae Bănescu, este descrisă de către acesta astfel:

„a) 1925/1926. Seminarul de Bizantinologie a continuat exercițiile privitoare la textele medievale grecești, cu studenții începători din anul trecut. Insuficiența cunoștințelor de grecește ale studenților nu ne-a îngăduit a realiza lucrări de seminar.

b) 1926/1927. Seminarul de Bizantinologie a funcționat în anul școlar 1926-7, cu două serii de studenți și următoarele prelegeri: 1. Proseminariu, pentru începători: introducere în limba greacă veche, interpretare din cele patru Evanghelii; 2. Seminaru, cu înaintații: Eposul bizantin, interpretare din Digenis Akritas.” (*Anuarul Universității din Cluj 1925/1926 și 1926/1927, 1928*, p. 169)

Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1927-1928 înregistrează în raport unic activitatea celor două seminare de Filologie clasică, completată de cea a Seminarului de Bizantinologie:

„SEMINARUL DE LIMBA ȘI LITERATURA GREACA.

Prof. titular Șt. Bezdechi.”

În acest an școlar (1927/28), conform programului anunțat, am făcut un curs de literatură despre lirica greacă, până la Pindar, inclusiv, de o oră pe săptămână. Paralel cu acest curs, și ca o ilustrație a lui, am făcut două ore săptămânal interpretarea bucăților celor mai reprezentative ale liricilor despre care am vorbit la cursul de literatură. În seminarul de două ore săptămânal am făcut un curs complet de metrică greacă cu exerciții, făcute de participanții la acest seminar.

Din pricina numărului redus de membri ai seminarului, dintre care puțini au l. elenă ca specialitate secundară, deci numai în această calitate pot fi obligați să facă lucrări de seminar, nu s'a făcut anul acesta decât o lucrare de seminar propriu zis, și anume: „despre metrul dohmiac”, lucrare meritorie prezentată de Dra M. Petreanu, studentă în anul al III-lea. În schimb însă la exercițiile de metrică și la exercițiile de a traduce în românește în ritmuri și versuri antice bucăți din grecești, au participat toți membrii seminarului.

Trebue să notăm, ca un fapt îmbucurător, că în acest an unele cursuri au fost frecventate de un număr de studenți îndoit ca în anii precedenți.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1927-1928, 1929*, p. 153-154)

„SEMINARUL DE LIMBA ȘI LITERATURA LATINA.

Prof. suplinitor: Theodor A. Naum.

În cursul acestui an școlar am făcut următoarele cursuri:

1. Literatură latină (Epoca lui August: Eneida).
2. Interpretare din Catullus, cu câteva lecțiuni introductive asupra vieții și operei poetului.
3. Morfologie latină, continuare a cursului din anul precedent. (Declinarea pronominală și flexiunea verbului).
4. La seminarul de limba latină s'au făcut teme (retroversiuni – n.n.) și versiuni.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1927-1928, 1929, p. 154*)

„SEMINARUL DE BIZANTINOLOGIE.

Prof. titular: Nicolae Bănescu.

1. Proseminariu (cu începătorii): Curs elementar de grecește, 1^{1/2} ore pe săptămână.
2. Literatura istorică bizantină, 2 ore pe săptămână.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1927-1928, 1929, p. 162*)

Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929 ne pune la dispoziție descrierile furnizate de conducătorii celor două seminare de Filologie clasică:

„LIMBA ȘI LITERATURA GREACĂ.

Prof. titular: Ștefan Bezdechi.

- a) Curs de literatură. Proza greacă. Începuturile. Epoca clasică (1 oră pe săptămână).
- b) Interpretări din marii prozatori greci, (2 ore pe săptămână).
- d) Proseminar: Sintaxa greacă. Exerciții, (1 oră pe săptămână).
- c) Seminar: Critica literară la Greci. Exerciții, (1 oră pe săptămână).

Cursuri expositive.

1. La ora destinată pentru istoria literaturii grecești (1 oră pe săptămână) s'a făcut evoluția prozei grecești, de la începuturile ei până la Demostene. Cursul acesta a fost frecventat de un număr de studenți mult mai mare ca în anii trecuți, ceea ce e un semn îmbucurător pentru interesul pe care studiile clasice încep să-l trezească în noii studenți.
2. La ora de interpretare s'a citit, tradus și comentat din punct de vedere mai ales formal, bucăți din Xenofon (*Cyropaideia*) și Platon (*Heppias Maior*). Aceasta din urmă ca o ilustrare a începuturilor esteticii grecești.
3. La Seminar s'a făcut un curs de istoria criticii literare la Greci până la Dionysos din Halicarnas.

Cele două ore de Seminar au fost împărțite în Proseminar (o oră cu începătorii) și Seminar (o oră cu cei înaintați). La Proseminar s'a făcut un curs practic de gramatică și sintaxă elementară, ilustrată prin numeroase exerciții practice. La Seminar s'au discutat diverse chestiuni referitoare la istoria criticii literare grecești și s'au citit următoarele lucrări ale membrilor Seminarului:

1. Alexandru Horhoianu: Concepția despre artă în ultimele scrieri ale lui Plato (*Republica, Legile*).
2. Polixenia Cucullas: Plato și teoria frumosului.
3. Cristea Stancea: Poetica lui Aristotel.
4. Nic. Laslo (Nicolae Lascu – n.n.): Traducerile lui Herodot în românește.
5. Iuliu Holok: Concepția despre oratorie la Platon.
6. Ion Philippi: Plutarh - Cum trebuie să citim pe poeți.
7. Hristea Eustațiu: Despre răutatea lui Herodot (Plutarh).” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929, 1929, p. 157-158*)

„LIMBA ȘI LITERATURA LATINĂ.

Prof. titular: Theodor A. Naum.

1. Literatură Latină. Epoca lui August (continuare): Horațiu (Biografie, Epode, Satire, Ode, Epistole). (1 oră săptămânal).
2. Sintaxă Latină (1 oră săptămânal).
3. Proseminar. Citiri și interpretări din Tusculanele lui Cicero (1 oră săptămânal).

4. Seminar. În Seminar s'au făcut teme (retroversiuni – n.n.), precum și lucrări scrise asupra Epistolelor lui Horațiu (1 oră săpt.)” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929*, 1929, p. 158)

Catedra de Istorie Antică, condusă de Em. Panaitescu, a organizat o excursie didactică la care au participat atât studenți în Filologie clasică, cât și în Arheologie:

„Excursie. Împreună cu Seminariile de filologie clasică și arheologie s'a făcut o excursie la cetatea de la Costești¹⁰, la care au participat 22 de studenți, un asistent, un preparator și șase profesori.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929*, 1929, p. 166)

Activitatea didactică a catedrei de Bizantinologie, condusă în continuare de N. Bănescu, a constat în cursuri de:

„1. *Istoria imperiului bizantin*, dela întemeierea Constantinopolei până la 1025, oprind în special atenția studenților asupra faptelor și împrejurărilor privitoare la urmașii romanității dela Dunăre și din Peninsula balcanică. 2. *Lecturi din papyri* (scrisori de familie) și interpretare din limba greacă medievală (*Cântul lui Belisariu*), cu introducere în gramatica acestei limbi.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929*, 1929, p. 168)

Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930 furnizează date concludente privitoare la conținutul și desfășurarea activității catedrelor de greacă, latină și bizantinologie în condițiile introducerii anului universitar preparator¹¹:

„LIMBA ȘI LITERATURA GREACĂ.

Prof. titular: Ștefan Bezdechi.

Un curs de literatură elenă de o oră săptămânal (începuturile literaturii grecești până la Arhiloc inclusiv). S'a expus pe larg în special epopeea stăruindu-se îndeosebi asupra așa zisei cheștiuni omerice și făcându-se un larg istoric al acestei cheștiuni.

O oră săptămânală consacrată interpretării, în care s'a cetit cu studenții cartea I-a din Iliada, cartea VI din Odissea, și începutul (100 de versuri) al lucrării lui Hesiod, întitulate „Lucrări și zile”.

Două ore de seminar, în care s'au făcut mai mult exerciții practice de traduceri ușoare din grecește în românește, alegând pasagiile mai simple de scriitorii ușori, cât și o serie de traduceri din românește în grecește. Aceste exerciții au fost de fapt o ilustrare și o aplicare a cursului de sintaxa greacă (o oră pe săptămână), în care s'a insistat asupra construcțiunii diferitelor feluri de propozițiuni, cât și asupra funcțiunii sintactice a diferitelor moduri și timpuri.

Lucrări de Seminar propriu zise nu s'au făcut decât două: Una tratând despre prima traducere a lui Omer în românește, prezentată de DI Nicolae Laslo (Nicolae Lascu – n.n.), student în anul al treilea, lucrare meritorie și foarte conștiincioasă, și a doua „despre cheștiunea omerică” prezentată de DI Cesar Sfat.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930*, 1930, p. 181)

„LIMBA ȘI LITERATURA LATINĂ.

Prof. titular: Teodor A. Naum.

I. Literatura Latină până la Cicero (1 oră săpt.).

¹⁰ Săpăturile la cetatea dacă Costești-Hunedoara erau conduse de profesorul D. M. Teodorescu. O trecere în revistă a acestor cercetări fusese publicată în 1929, în „Anuarul Comisiunii Monumentelor istorice pentru Transilvania”, cu titlul „Cetatea dacă dela Costești” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930*, 1930, p. 200).

¹¹ Anul preparator a fost introdus la nivel universitar începând cu anul 1929-1930, ca urmare a prevederilor legii învățământului secundar din 1928 (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930*, 1930, p. 15-16).

2. Interpretare din *De rerum natura* (2 ore săptăm.).

3. Seminar: *Versiuni*, cu studenții dela specialitatea secundară și teme (retroversiuni - n.n.) cu studenții dela specialitatea principală. În afară de aceasta s'au făcut încă următoarele lucrări de următorii studenți:

1. I. Holok: *Izvoarele grecești ale lui Lucrețiu cu privire la originea limbajului*. - 2. Ilarion Felea: *Epistula ad Pisones*. - 3. C. Sfat: *Bucolicele lui Vergiliu*. - 4. Dra E. Popescu: *Poezia lirică a lui Catullus*. - 5. Dra Zimțea F.: *Scrisorile lui Pliniu cel tânăr*. - 6. A. Liess: *Ecloga IV a lui Vergiliu*. - 7. Mihailescu T.: *Fabulele lui Fedru*. - 8. Medrea I.: *Epodele lui Horațiu*. - 9. Votisky E.: *Filosofia lui Cicero*." (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930, 1930, p. 182*)¹²

„BIZANTINOLOGIE.

Prof. titular: Nicolae Bănescu.

Curs:

Istoria imperiului bizantin, dela anul 1025 până la dinastia Paleologilor (1261), cu interpretarea specială a faptelor privitoare la vechea noastră istorie. (2 ore pe săptăm.)

Curs elementar de limba greacă, pentru începători și anul preparator. (2 ore pe săptăm.)

Seminar: Texte medievale bizantine: Epoca bizantină (Poemul lui Digenis Akritas); proză (Leontios din Neapolis), 2 ore săptăm." (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930, 1930, p. 193*)

Ștefan Bezdechi, devenit între timp profesor titular, premiat în 1930 pentru primul deceniu de periplu didactic¹³, a desfășurat activități suplimentare cu scop de aprofundare a cunoștințelor și largire a spectrului disciplinei de studiu, consemnate în anuarul anului 1930-1931, în care se poate constata numărul ridicat al studenților înscriși, mai ales la cursurile de latină¹⁴, în creștere continuă de la înființarea universității, precum și posibilitatea licențiatilor de a obține diplome cu dublă specializare liber aleasă după un an pregătitor urmat de patru ani de studiu. În acest an 1930-1931 este consemnată acordarea unei diplome de licență în Filologie clasică și a șapte diplome cu dublă specializare cu limba latină ca limbă secundară (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931, 1931, p. 38, 167, 169, 170 și 171*).

Activitatea didactică desfășurată de acesta era articulată după cum urmează:

„Limba și literatura greacă.

Profesor titular: Ștefan Bezdechi

Pentru studenții din anul preparator s'au făcut două cursuri: unul de literatură (expositiv) și altul practic (proseminar). La cursul de literatură — care de altfel a fost comun pentru toți studenții — s'a tratat drama greacă, (tragedia și comedia), studiindu-se, rând pe rând, începuturile acestui gen literar, înfățișându-se personalitatea celor trei mari tragici, și făcându-se analiza *fiecăreia* din tragediile păstrate. Apoi s'a trecut în revistă pe corifeii comediei, atât a celei vechi attice, cât și a celei medii și nouă.

La proseminar, destinat studenților din anul preparator, s'au tradus în românește diversele rezumate (hypotheses) grecești ale tragediilor și comediilor, ceea ce constituia, pe

¹² În anul universitar 1929-1930, Facultatea de Litere a eliberat trei diplome de licență în Filologie clasică, cei trei fiind de etnie română, maghiară și germană (vezi tabelul statistic după etnie în *Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930, 1930, p. 43*).

¹³ Vezi supra, p. 118.

¹⁴ Vezi, de pildă, statistica Facultății de Litere și Filosofie privitoare la numărul total al licențiatilor în specialitate principală Latină: 6 față de 16 în Bizantinologie și nici un licențiat în Elină. Perioada acoperită este 1919-1929 (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929, 1929, p. 293-294*). După introducerea anului preparator, acest număr a fost în continuă creștere.

lângă deprinderea de a traduce din l. elenă în românește, și o ilustrare la cursul de literatură. Pentru studenții din ceilalți ani, afară de cursul de literatură, s'au făcut două cursuri expositive (sintaxa greacă și interpretare din tragici și comici) și un Seminar. La cursul de sintaxă s'a continuat cu sintaxa verbului până la sfârșit. La ora de interpretare s'a tradus *Hippolit* de Euripide și *Ciclopul* de același, în întregime, ca studenții să-și poată face o idee concretă de ce va să zică o tragedie și o dramă satirică greacă. Seminarul a fost menit să fie o ilustrație pentru ora de sintaxă și consta în traducerea *din românește în grecește* a diferite fraze, în care se aplicau regulile sintactice învățate la cursul de sintaxă.

Tot la Seminar, ca o completare a cursului de literatură, s'a propus o serie de lucrări, constând în analiza literară a pieselor celor mai reprezentative. Aceste lucrări au fost facultative și destinate pentru studenții din ultimii doi ani. S'au citit, în ultimele ședințe de seminar, următoarele lucrări:

Plutus al lui Aristofan de Dra Margareta Popescu. 2. *Pacea* de Aristofan de DI Ioan Philippi. 3. *Broaștele* de Aristofan de DI Richard Albert. 4. *Elena* de Euripide de Dra Valeria Moga. 5. *Electra* de Sofocle de DI Ludovic Băcilă.

Afară de aceasta s'a mai făcut pentru studenții din ultimii ani un curs de interpretare de două ore, neprevăzut în program și neobligatoriu. La acest curs s'a citit, de către studenți, sub conducerea dlui Prof. Bezdechi, *Antigona* lui Sofocle, în întregime și aproape jumătate din „Cavalerii” lui Aristofan.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931*, 1931, p. 187-188)

Titularizat în 1929 (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931*, 1931, p. 162), profesorul Teodor A. Naum a susținut diferite cursuri și seminare:

„Limba și literatura latină.

Profesor titular: Teodor A. Naum.

a) *Cursuri*:

Literatura latină în epoca lui Cicero (1 oră pe săptămână).

Interpretare din corespondența lui Cicero (ad Quintum fratrem I, 1 oră pe săptămână). Gramatica istorică a limbii latine (Fonetica) (1 oră pe săptămână).

Numărul studenților înscriși la aceste cursuri a fost:

a) la cursul de literatură: 190.

b) la cursul de interpretare: 366.

c) la cursul de gramatică: 220.

b) *Seminarul*: Numărul studenților înscriși la Seminar a; fost de 175, dintre care 46 din anul preparator. Numărul membrilor care au luat parte efectiv la lucrări a fost de 67, iar lucrările au fost și anul acesta: *teme* (retroversiuni - n.n.), pentru studenții dela specialitatea principală și *versiuni*, pentru cei dela specialitatea secundară. În afară de aceste lucrări — a căror utilitate se dovedește a fi indiscutabilă — s'au dat câtorva dintre membrii seminarului lucrări în vederea licenței. Asemenea lucrări au prezentat: d-șoara Margareta Székely (*Limba lui Horațiu*), d-șoara Elena Popescu (*Exilul lui Ovidiu la Tomis*), d-șoara Ema Madincea (*În ce măsură au influențat „Idilele rustice” ale lui Theocrit, Bucolicele lui Vergiliu*), d N. Laslo (Lascu – n.n.) (*Traduceri din Vergiliu în românește*). În special s'a remarcat această din urmă lucrare, care interesează și propria noastră literatură. Ea a fost distinsă cu premiul Institutului de studii clasice.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931*, 1931, p. 188)

Catedra de Bizantinologie a avut în 1930-1931 următoarea ofertă didactică:

„Bizantinologie.

Prof. titular: *Nicolae Bănescu*

Cursuri:

Literatura istorică bizantină. Analiza știrilor privitoare la istoria veche a poporului nostru. (2 ore pe săptăm.)

Curs elementar de grecește. Interpretare din papyri (Scrisori din epoca hellenică). (2 ore pe săptăm.)

Seminar:

Paleografia greacă. (2 ore pe săptăm.)” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931, 1931, p. 199*)

În următorul an universitar, 1931-1932, când Ștefan Bezdechi a ocupat funcția de decan concomitent cu cea de director al Institutului de Studii Clasice (1931-1934)¹⁵, numărul licențiaților în Filologie clasică a crescut la nouă, iar numărul celor care au obținut o diplomă cu dublă specializare cu latina ca limbă secundară a fost de patru¹⁶ (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1931-1932, 1932, p. 65, 194, 195, 196*).

Cursurile și seminarele oferite în domeniul Filologiei clasice au fost următoarele:

„Limba și literatura greacă.

Prof. titular: *Ștefan Bezdechi*.

a) Un curs de literatură, cuprinzând evoluția prozei grecești dela începuturi până la moartea lui Alexandru Macedon;

b) un curs de interpretare de 2 ore săptămânal, în care s'a tradus și s'a comentat *Fedon* de Platon și *Olintiaca I* și *Filipica I* de Demostene;

c) un seminar de 2 ore săptămânal în care studenții au făcut exerciții gradate de traduceri din diferiți prozatori greci.

Limba și literatura latină.

Prof. titular: *Teodor A. Naum*.

1. *Curs de Literatură Latină: epoca lui August*, 1 oră pe săptămână. La acest curs au fost înscriși 200 de studenți. S'a stăruit în special asupra operei lui Vergiliu și Horațiu.

2. *Curs de interpretare: Vergiliu, Eneida VI*, 1 oră pe săptămână, înscriși: 299 de studenți.

3. *Curs de gramatică istorică: Morfologia*, 1 oră pe săptămână, înscriși: 100 studenți.

4. Lucrările de Seminar au fost repartizate astfel:

a) *Versiuni* scrise cu studenții din anul preparator, din anul I dela filologie clasică și cu cei dela specialitatea secundară.

b) Teme cu toți studenții dela specialitatea filologiei clasice.

c) Interpretări orale din Horațiu (*Carmen Saeculare, Epistola II, I și I, 20*) cu studenții anilor II, III, și IV dela filologia clasică.

Numărul studenților înscriși la Seminar a fost de 102. În afară de aceasta, s'au dat subiecte pentru lucrări în vederea examenului de licență.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1931-1932, 1932, p. 208*)

În complementaritate cu oferta Filologiei clasice, Catedra de Bizantinologie a desfășurat cursuri de istoria Bizanțului, precum și de limba greacă și neogreacă, conduse de profesorul Nicolae Bănescu:

¹⁵ Vezi supra, p. 118, nota 4.

¹⁶ În următorul an universitar, din 95 de absolvenți ai Facultății de Litere și Filosofie, unul a avut specializarea secundară latină, iar șapte au fost licențiați în Filologie clasică principal. (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I 1932-1933, 1933, p. 187, 189 192-194*)

„Bizantinologie.

Prof. titular: Nicolae Bănescu.

Cursuri: 1. Istoria imperiului bizantin dela întemeierea constantinopolei până la Const. VII Porphyrogenetul.

2. Curs elementar de grecește, cu anul preparator (Texte: Biblia, Xenophon).

3. Curs de neogreacă. Interpretare: poezii greci moderni.” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1931-1932*, 1932, p. 219)

Pacurgând anuarele primului deceniu românesc al Universității din Cluj, care documentează activitatea Filologiei clasice, completată de cea a catedrei de Bizantinologie, și rezultatele lor, înțelegem diversitatea orizontului științific și intelectual al cadrelor ei didactice și de cercetare, între care Ștefan Bezdechi a ocupat un loc de cinste.

Nu numai că a implementat la nivel didactic rezultatele cercetărilor sale filologice și literare, dar a fost în mod constant preocupat de aplicativitatea și impactul social al principiilor, metodelor și standardelor învățământului românesc și de peste hotare, potrivit problematicei dezbătute în: „Reforma învățământului secundar” (*Propilee literare*, an I, nr. 13, 1926, p. 2-3), „Latura socială a noului program de învățământ” (*Cele trei Crișuri*, an VII, 1926, p. 131-132), „Pentru cultura clasică” (*Propilee literare*, an III, 1926, p. 15-17), „Ce se predă, cum se predă” (*Învățătorul*, an VIII, 1927, p. 133-136), „Istoricismul și școala” (*Societatea de mâine*, an IV, nr. 21 și 22, 1927, p. 263-264, „Tot despre rostul studiilor clasice” (*Propilee literare*, an II, nr. 8, 1927, p. 10-11), „Grundtvig, întemeietorul Universităților populare daneze” (*Învățătorul*, an VIII, 1927, p. 65-70), „Școli populare superioare în Danemarca” (*Învățătorul*, an VIII, 1927, p. 89-92), „Universitățile populare daneze și arta” (*Învățătorul*, an VIII, 1927, p. 167-170), „Psihologia efortului” (*Învățătorul*, an VIII, 1927, p. 356-358), „Limbă și cultură” (*Învățătorul*, an IX, 1928, p. 14-17, semnat Tiberiu Boldur), „Școala și sentimentul social” (*Învățătorul*, an IX, 1928, p. 21-23) etc., păstrate în diferite periodice.

În anul 1925-1926, Bezdechi a dedicat problematicei conexe a utopiei sociale antice o serie de zece articole: „Istoria sfântă: Utopia lui Evemeros”, *Propilee literare*, an I, nr. 8, 1926, p. 15-16, „Republica lui Platon”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, p. 151-153, „Legile lui Platon”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, p. 173-175, „Politica lui Aristotel”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, p. 194-196, „Utopia lui Hippodamos din Milet”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, p. 240, „Educația lui Cyrus, de Xenofon”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, p. 254-256, „Statul universal al stoicului Zenon”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, p. 313-314, „O utopie mascată: Egiptenii de Hecateu”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, pp. 351-353, „Insula Soarelui, de Jambulos”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, p. 399-400, „Reforma agrară a lui Tiberius Gracchus”, *Societatea de mâine*, an III, 1926, p. 576-578.

A urmărit totodată răsfrângerea ideilor și culturii antice în literatura română la I. Heliade-Rădulescu („Eliade Rădulescu și Aristofan”, *Propilee literare*, nr. 11-12, 1926, p. 115 și *Cele trei Crișuri*, anul VII, 1926, p. 154), Al. I. Odobescu (studiul introductiv și notele la *Pseudo-Kyneygetikos* din 1934) și M. Eminescu („Eminescu și anticii”, *Cele trei Crișuri*, an II, nr. 6-7, 1926, p. 93, „Eminescu și clasicismul”, *Propilee literare*, an II, nr. 22, 1927, p. 15, „Eminescu și Nonnos din Panopolis”, *Gând românesc*, 1937, an V, nr. 8-10, p. 468-470), dar și în cadrul comparativist al „De la Miron Costin la Herodot” (*Luceafărul*, 1941, p. 318-320).

Acestea constituie o parte a pledoariei sale pentru rostul studiilor clasice în cultura română, pentru a parafraza titlul prelegerii de sinteză¹⁷ care se adresa tuturor studenților din anii terminali, susținută în după-amiaza zilei de 11 mai 1942, la Universitatea din Cluj-Sibiu (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj-Sibiu 1941-1942*, 1943, p. 244), pledoarie reluată în articolul „Pentru Clasicism” (*Transilvania*, 1942, p. 505-506) din același an: „Problema utilității clasicismului e actuală de... câteva sute de ani. (...) Ovidiu spune undeva că de multe ori tocmai lucrurile în aparență inutile se dovedesc a fi cele mai utile.”

Monografii. Debutază cu *Aristofan și contemporanii săi* în 1922, în colecția „Biblioteca universitară” condusă de V. Pârvan la Editura Cultura Națională – o monografie intelectuală și literară a Atenei sfâșiata de războiul peloponeziac și de consecințele renunțării la guvernarea temperat democratică, odată cu moartea lui Pericle, din care se desprinde ideea relevanței culturale a scrisului și totodată, așa cum remarcă E. Sperantia (Sperantia, 1967, p. 92) în capitolul pe care i l-a dedicat în *Figuri universitare*, a „importanței cărții”.

Apărută în 1927, *Gânduri și chipuri din Grecia veche* inaugurează publicațiile Institutului de Studii Clasice de la Cluj. Trasează liniile unui periplu ideatic: de la chestiunea insolubilă a epopeei homerice, la nu mai puțin controversata figură a lui Socrate, considerat cel mai de seamă educator al grecilor și cel mai original gânditor al lumii elene, a cărui figură urma să facă obiectul unei monografii de sine stătătoare, anunțată de schițele de portret ale lucrării sale de debut, *Aristofan și contemporanii săi*.¹⁸

Portretul unuia dintre cei doi umaniști români din secolul al XVI-lea, munteano-transilvăneanul Nicolae Olahus și bihoreanul Mihail Valahus, despre care susținuse în 1927 o comunicare într-o ședință publică a Academiei Române, ca urmare a interesului stârnit de profesorul și istoricul Ioan Lupaș, este dezvoltat monografic în *Nicolaus Olahus. Primul umanist de origine română* (1939), care explorează biografia¹⁹ și originea înaltului prelat și consilier regal, raportul său cu limba și cultura greacă, dar și pe cel exclusiv epistolar cu Erasmus din Rotterdam.²⁰ Monografia cuprinde traducerea în metru clasic și interpretarea în cheie ovidiană a versurilor latinești ale lui Nicolae Olahus (Bezdechi 1939¹).

De o altă amploare, *Nonnos și Ovidiu* (1941) urmează portretului în oglindă „Horațiu și Ovidiu” din *Gând românesc* (1935, p. 518-528), urmărind tematic conturarea exoticului, iar, formal, aspectele lexicale ale limbii poetice.

¹⁷ Prelegerile de sinteză erau menite să atragă atenția studenților celor patru facultăți de Drept, Medicină, Litere și Filosofie și Științe, asupra realităților de viață și cultură românească, având „drept scop favorizarea unei pregătiri generale, «o pregătire făcută pe marginea realității românești»”. (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj-Sibiu 1941-1942*, 1943, p. 13-14). Acestea au fost introduse de I. Hațieganu, rector între 1941-1944 al Universității din Cluj parțial strămutată la Sibiu, din perspectiva celor „5 mari funcțiuni: creație științifică, învățământ, educație, cultură, viață universitară”. (Ibid., 24) Menționăm că Facultatea de Științe a universității clujene a fost mutată la Timișoara, unde a funcționat între 1940-1945.

¹⁸ *Gânduri și chipuri din lumea antică*, apărută în 1980, în colecția „Restituiri” a Editurii Dacia, repropune în parte aceste studii apărute în 1927.

¹⁹ Vezi studiul „Familia lui Nicolae Olahus”, publicat în *Anuarul Institutului de Istorie națională*, vol. V, 1928-1930, p. 63-85, apărut la Cluj, în 1930, continuare a cercetărilor semnalate în articolul din 1928, publicat în revista *Transilvania*, p. 173-181, în care pune în evidență aspecte semnificative ale biografiei și ale scrierilor poetice ale lui Olahus, mai ales prin traducerea și comentarea a diferite fragmente.

²⁰ Interesat de multiplele aspecte ale scrierilor lui Olahus, inclusiv de cele anecdotice, Bezdechi traduce în același an din latină „Elegia lui Nicolaus Olahus la mormântul lui Erasm de Roterdam”, publicată în *Transilvania*, nr. 59, 1928, p. 534-536.

Antologii și traduceri. În 1927, realizează și prefațează prima antologie în limba română a liricii grecești, *Antologia liricilor greci*, oferind traduceri din poezii reprezentativi din perioada arhaică până în elenismul târziu și, totodată, prima traducere în limba română din Archiloch, Arrian, Callinos, Cleantes, Meleagros, Mimnerm, Simonide din Amorgos, Simonide din Keos, Solon și Xenophan (Bezdechi 1927; Indrieș, 2009, p. 194).

Sportul la eleni (1930) este a doua sa lucrare, de data aceasta de proză antologică (Hipocrate, Seneca, Galenus, Plutarch, Anthyllus, Pausanias, Philostratos, Elian, Heliodor), rodul colaborării cu fratele său, Elefterie Bezdechi.

Din poezia epică, traduce în metru original, cu o prefață, Hesiod, *Lucrări și zile. Calendarul plugarului* (1930), reeditat cu titlul *Munci și zile* (1957).

Din literatura dramatică, traduce în versuri sau proză din Aristofan, *Norii* (1924), care în 1955 cunoaște o nouă ediție în colaborare cu D. Botez și o prefață de C. I. Balmuș, *Păsările* (1926), *Plutus* (1944) și Euripide, *Bacantele. Alceste. Ciclopul* (1925) și *Hipolit* (1944).

Din proza filosofică traduce și prefațează autori ca Marc Aureliu, *Către sine însuși* (1922), Xenofon, *Apologia lui Socrate. Ospățul. Din viața lui Socrate* (1925)²¹, Platon, *Dialoguri* (1922), anume *Criton, Hippias Minor, Laches, Apologia, Harmide și Ion, Legile* (1926), studiul introductiv și traducerea celei de a treisprezecea cărți, traducerea primelor douăsprezece cărți fiind semnată de E. Bezdechi, *Fedru* (1939), *Protagoras și Lysis* (1941). În același an 1943 apar *Menon și Euthydemus, Euthyfron și Menexen*²², *Hippias Maior, Alcibiade I-II și Parmenide; Symposion* (1944), *Sofistul* (1945), Aristotel, *Statul atenian* (1944) și *Metafizica*, apărută postum, în 1965, precum și Plutarh, *Despre mânie. Despre liniștea sufletească. Despre limbuție* (1943).

Traducerile însoțite de studii introductive sau prefețe din Lucian din Samosata sunt *Dialoguri și conferințe* (1922), realizat în colaborare cu E. Bezdechi, și *Dialogurile morților și dialogurile zeilor* (1924).

Din limba latină, traduce *Tristia*, cele cincizeci de elegii în hexametri ale lui Ovidiu, cu o prefață, *Scrisori din Tomis* (1930), traducere distinsă de Academia Română cu premiul „Adamachi” (1933), Th. Morus, *Utopia*, în colaborare cu fratele său, Elefterie Bezdechi (1958) și Erasmus din Rotterdam, *Elogiul nebuniei sau cuvântare despre lauda prostiei*, C. I. Botez (studiu introd.), apărută postum, în 1959.

Atenția sa se îndreaptă și asupra literaturii patristice, prin traduceri și prefețele la *Bucăți alese din opera Sfântului Athanasie cel Mare* (1925), *Scrieri alese ale Sfântului Ioan Gură de Aur, I-II* (1937-1938) sau *Ioan Chrisostom, Predici despre pocăință și despre Sfântul Vavila* (1938).

Raporturile dintre antichitatea păgână și creștinism sunt prefigurate de reflecții ca „Examenul de conștiință la cei vechi” (*Transilvania*, 1928, p. 636-641), în care pune în lumină stoicismul lui Marcus Aurelius, și dezvoltate în studii precum: „Joannes Chrysostomos et Plato” (*Ephemeris Dacoromana*, 1923, I, p. 291-337).

²¹ Bezdechi traduce și din proza minoră a lui Xenophon „Tratat de vânătoare (cel mai vechiu din Europa)”, în revista *Carpații*, nr. 9-12, 1934. În nr. 11, 1938 al aceleiași reviste, publica traducerea „Tratatului de vânătoare” al lui Arrian.

²² C. Papacostea publicase în 1930, la Casa școalelor, traducerea dialogurilor *Euthyfron, Apologia și Criton*, dar *Menexen* a fost tradus pentru prima dată în limba română de Bezdechi. (Platon, 1943, p. 6)

S-a ocupat, de asemenea, de traducerea unor texte din literatura universală, însoțite de prefețe sau postfețe: Ludvig Holberg, *Trei comedii* (1922) din limba daneză²³, însoțită de două studii (*Anuarul 1921-1922*, p. 159); și *Antologia poeziei grecești (1830-1930)* din limba neogreacă²⁴, publicată în 1939.

Lucrări de ecdotică. Publică în *Anuarul Institutului de Studii Clasice* texte inedite, copiate în perioada în care se aflase la Școala Română din Roma, din Nicefor Gregoras, polihistorul bizantin din secolul al XIV-lea de care se ocupă în trei studii reunite în „*Melanges d'Histoire Generale*” (1927, coordonat de C. Marinescu), dintre care ultimul, „*La vie de Sainte Basilisse par N. Gregoras*”, include un alt fragment inedit din opera acestuia.

Editează prima parte a *Adunării hronologiei domnilor țării noastre*, manuscris descoperit în Fondul „Cipariu” al Bibliotecii mitropolitane de la Blaj, cu titlul *Cronica inedită de la Blaj a protosinghelului Naum Râmniceanu* (1944), însoțită de un studiu introductiv. Însemnătatea cronicii ierodiaconului de la Cernica (secolul XVIII-XIX) constă nu numai în propovăduirea ideii de unitate și limbă națională, ci și în utilizarea unei ortografii cvasi-fonetice, în spiritul temperării tendințelor de latinizare excesivă a limbii.²⁵

Publicistica. Numeroasele sale publicații periodice în limbile română, latină, franceză sau germană, semnate și cu pseudonimul Tiberiu Boldur, se regăsesc în reviste apărute la București (*Propilee literare*, *Orpheus*, *Camenae*), Cluj (*Anuarul Institutului de Studii Clasice*, *Dacoromania*, *Hyperion*, *Gând românesc*, *Symposion*, *Societatea de mâine*), Sibiu (*Transilvania*), Oradea (*Cele Trei Crișuri*), Craiova (*Favonius*), Roma (*Ephemeris Daco-romana*), Atena (*Acropole*).

Prelegeri. În cadrul activității de diseminare a rezultatelor cercetării membrilor Universității românești din Cluj organizate de Extensiunea Universitară²⁶, susține începând cu 1928, mai multe conferințe pe teme ca: figura lui Nicolae Valahul, în orașele Dej și Năsăud (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929*, 1929, p. 171), a poetului Ovidiu, la 9, 10 și 21 februarie 1930, primele două la Sibiu, ultima la Cluj (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930*, 1930, p. 273) sau a „celui mai vechiu poet al nostru”, la 8 martie 1930, la Oradea-Mare (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929-1930*, 1930, p. 275), femeia în teatrul grec²⁷ la 7 decembrie 1930, la Arad (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931*, 1931, p. 282), iar, la 14 decembrie, la Orăștie (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931*, 1931, p. 286), humorul elen, la 6 martie 1931, la Cluj (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931*, 1931, p. 284), Platon și Părinții Bisericii la 8 martie 1931, la Blaj (*Anuarul Universi-*

²³ Tot din limba daneză, Bezdechi tradusesse din povestirile scurte ale lui H. J. Bang, „Domnișoara” (*Propilee literare*, anul I, nr. 3, 1926, p. 3-4), „Vai acelora dela care vine scandalul” (*Propilee literare*, anul I, nr. 4, 1926, p. 5-6) și „Preotul” (*Propilee literare*, an II, nr. 22, 1927, p. 17-18).

²⁴ Din poezia populară neogreacă, autorul traducea „Phryne” în *Propilee literare*, anul I, nr. 13, 1926, p. 7-8. Interesul său pentru poezia populară reiese din contribuții precum „Dragostea în poezia populară din Banat” (*Semenicul*, an III, nr. 9-11, 1930, p. 7-13).

²⁵ Partea I a apărut la Sibiu, la Editura Cartea Românească.

²⁶ *Extensiunea Universitară din Cluj* a fost înființată la 10 octombrie 1924, la inițiativa sociologului V. I. Bărbat, căruia i s-au alăturat latinistul V. Bogrea și psihologul F. Ștefănescu-Goangă. (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928-1929*, 1929, p. 252).

²⁷ Despre figurile feminine ale dramaturgiei clasice grecești, Bezdechi publicase deja cu doi ani înainte în *Propilee literare*, anul I, nr. 7, 1926, p. 10-12, respectiv nr. 9-10, p. 24-26.

tății *Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931*, 1931, p. 283), feminismul în antichitate la 5 decembrie 1930, la Deva, și la 15 februarie 1931 la Hunedoarea (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930-1931*, 1931, p. 285), conversiunea în lumea antică, la Cluj și Blaj, precum și femeia în teatrul antic, la Caransebeș, toate în 1932²⁸ (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1931-1932*, 1932, p. 222). În același an 1931-1932, revenea asupra figurilor feminine din teatrul grec la Alba-Iulia, în vreme ce la Cluj făcea un portret al demagogului în drama greacă (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1931-1932*, 1932, p. 310, 311).

Șt. Bezdechi a întreprins, alături de colegii săi de catedră și de la Institutul de Studii Clasice filiala Cluj, un efort de pionierat, ceea ce reiese atât din titulatura cursurilor și a seminarelor oferite de-a lungul carierei sale academice, cât și din tematica publicațiilor sale, în cadrul cărora un loc însemnat îl ocupă traducerea în limba română.

Curiozitatea sa intelectuală explorează toate perioadele și genurile literaturii grecești antice, literatura hagiografică bizantină, nu mai puțin lirica neogreacă a secolului al XIX-lea și a începutului de secol XX, tematica abordată fiind arborescentă: firul filologic și istoriografic se împletește firesc cu chestiuni filosofice, de etică sau estetică, a căror problematică se întretese într-o perspectivă istorică și socială care încearcă să aproximeze gândirea și viața unei lumi care, deși ni se restituie exclusiv prin literatura sa, viază în posteritate.

În țara noastră, studiul antichității, în general, al filologiei clasice în special, face parte din demersul învățământului românesc de valorificare a moștenirii culturale și materiale a civilizațiilor care stau la baza dezvoltării celei europene, fiind o modalitate viabilă de a-i asigura perenitatea.

Bibliografie:

- Anuarul Universității din Cluj 1919/1920*. (1921). Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Anuarul Universității din Cluj 1921–1922* (D. Călugăreanu, Întocmit). (1923). Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Anuarul Universității din Cluj 1922–1923* (I. Iacobovici & Șt. Jarda, Întocmit). (1924). Imprimeria Dr. Bornemisa.
- Anuarul Universității din Cluj 1923–1924* (N. Bănescu & Șt. Jarda, Întocmit). (1925). Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Anuarul Universității din Cluj 1924–1925* (C. Negrea & Șt. Jarda, Întocmit). (1926). Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Anuarul Universității din Cluj 1925/1926 și 1926/1927* (Gh. Spacu, I. Minea, & C. Jurcan, Întocmit). (1928). Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Anuarul Universității Regele Ferdinand I 1932–1933* (F. Ștefănescu-Goangă, Întocmit). (1933). Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1927–1928* (G. Bogdan-Duică, Întocmit). (1929). Li-brăria R. Cioflec.
- Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1928–1929* (E. Hațieganu, Întocmit). (1929). Tipografia Națională S.A.

²⁸ În același an a susținut în cadrul Institutului de Studii Clasice comunicările: „Teoria vorbirii după dialogul lui Platon, Kratylos”, respectiv „Traducerea și comentarea pasajului despre beție din Aristoteles” (*Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1931-1932*, 1932, p. 207) cuprins în cartea a III-a, capitolul V al *Eticii Nicomahice*.

- Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1929–1930 (E. G. Racoviță, Întocmit). (1930). Tipografia Națională S.A.
- Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1930–1931 (I. Hațieganu, Întocmit). (1931). Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1931–1932 (N. Drăganu, Întocmit). (1932). Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj 1938–1939. (1940). Tipografia „Cartea Românească”.
- Anuarul Universității Regele Ferdinand I Cluj-Sibiu 1941–1942. (1943). Cartea Românească din Cluj.
- Ardevan, R. (1977–1980). Viața și activitatea lui Ștefan Bezdechi. *Acta Musei Napocensis*, 24–25, 1155–1163.
- Aristotel. (1944). *Statul atenian* (introducere, traducere și note de Șt. Bezdechi). Editura Casa Școalelor.
- Aristotel. (1965). *Metafizica* (traducere de Șt. Bezdechi; studiu introductiv și note de D. Bădăran). Editura Academiei.
- Bezdechi, Ș. (1927). *Antologia liricilor greci* (prefață, traducere și prezentare). Institutul de Arte Grafice „Viața”.
- Bezdechi, Ș. (1928). Încercările poetice ale lui Nicolaus Olahus. *Transilvania*, 173–181.
- Bezdechi, Ș. (1939a). *Memoriu de titluri și lucrări*. Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Bezdechi, Ș. (1939b). *Nicolaus Olahus, primul umanist de origine română*. Editura Ram.
- Bezdechi, Ș. (2001). *Gânduri și chipuri din lumea antică* (ed., prefață, note și comentarii de V. Hicea Mocanu; postfață de N. Lascu). Clusium.
- Bezdechi, Ș. (Ed. & Trad.). (1939). *Antologia poeziei grecești (1800–1930)*. Tipografia „Cartea Românească”.
- Cardaș, Gh. (1971). *Documente literare* (Vol. I). Editura Minerva.
- Crăciun, I. (1935). *Activitatea științifică la Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj în primul deceniu*. Cartea Românească.
- Crăciun, I. (1937). *Bibliografia Transilvaniei românești (1916–1936)*. M. O. Imprimeria Națională.
- Crăciun, J. (1930–1933). *Serbările jubiliare ale Universității din Cluj*. Cartea Românească.
- Ghibu, O. (1929). *Universitatea Daciei Superioare*. Atelierele Grafice „Cultura Națională”.
- Ghitta, O. (Coord.). (2012). *Istoria Universității „Babeș-Bolyai”*. Editura Mega.
- Indrieș, M. (2009). Ștefan Bezdechi, profesorul, savantul, traducătorul și publicistul. *Studii Clasice*, 45, 189–214.
- Ivănceanu, V., et al. (1927). *Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente*. Imprimeria Statului.
- Lascu, N. (1974). *Clasicii antici în România*. Editura Dacia.
- Lascu, N. (1997). *Pentru clasicism* (S. Petecel, Ed. și pref.). Editura Dacia.
- Naghiu, I. E. (1937). *Bio-bibliografia lui Vasile Bogrea (1881–1926): Cu ocazia comemorării a zece ani de la moartea lui* (T. A. Naum, Pref.). Cartea Românească.
- Odobescu, A. (1934). *Pseudo-Kynegetikos* (studiu introductiv, note și indici de Șt. Bezdechi). Tipografiile Române.
- Pârvan, V. (1928). *Universitatea națională a Daciei Superioare și datoria vieții noastre*. Institutul de Arte Grafice „Ardealul”.
- Pavelescu, F. M. (2018). *Învățământul din România în perioada 1919–2017*. Academia Română, Institutul Național de Studii Economice.
- Platon. (1922). *Dialoguri* (traducere și note de Șt. Bezdechi). Cultura Națională.
- Platon. (1926). *Legile* (introducere și traducere a cărții a XIII-a de Șt. Bezdechi; traducerea cărților I–XII de E. Bezdechi). Cultura Națională.
- Platon. (1939). *Fedru* (introducere, traducere și note de Șt. Bezdechi). Editura Ram.
- Platon. (1941). *Protagoras. Lysis* (traducere, introducere și note de Șt. Bezdechi). Cartea Românească din Cluj.
- Platon. (1943). *Alcibiade I–II* (traducere și note de Șt. Bezdechi). Casa Școalelor.

- Platon. (1943a). *Euthyphron. Menexen* (traducere, prefață, prezentări și note de Șt. Bezdechi). Cartea Românească din Cluj.
- Platon. (1943b). *Menon. Euthydemus* (traducere, introducere și note de Șt. Bezdechi). Cartea Românească.
- Platon. (1943c). *Parmenide* (traducere, prefață, introducere și note de Șt. Bezdechi). Cartea Românească din Cluj.
- Platon. (1943d). *Hippias maior* (traducere, prezentare și note de Șt. Bezdechi). Cartea Românească din Cluj.
- Platon. (1944). *Symposion* (traducere, introducere și note de Șt. Bezdechi). Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I”.
- Platon. (1945). *Sofistul* (traducere, introducere și note de Șt. Bezdechi). Cartea Românească din Cluj.
- Plutarh. (1943). *Despre mândrie. Despre liniștea sufletească. Despre limbuție* (traducere, introducere și note de Șt. Bezdechi). Cartea Românească din Cluj.
- Regneală, M. (Cuv. înainte), Tanașoca, N.-Ș. (Pref.), & Șubă, Ș., et al. (Red.). (2010). *Nicolae Bănescu (1878–1971): Biobibliografie adnotată*. Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”.
- Sdrobiș, D. (2018). Sub trei dictaturi. Note privind legislația învățământului superior din România. *Historia Universitatis Iassyensis*, 9, 93–120.
- Speranția, E. (1967). *Figuri universitare*. Editura Tineretului.
- Teodorescu, A. (1976). Vasile Bogrea, istoric literar și publicist. *Anuar de lingvistică și istorie literară*, 25, 187–195.
- Zaciu, M., et al. (1995). *Dicționarul scriitorilor români* (Vol. I). Editura Fundației Culturale Române.